

Burgerschap, sociale integratie & seksuele diversiteit Sterrenschool Zevenaar

Wat verstaat de school onder burgerschap, sociale integratie & seksuele diversiteit?

Sociale competenties

De Kanjertraining

3 domeinen

Doorgaande leerlijnen burgerschap SLO

Wat verstaat Sterrenschool Zevenaar en de overheid onder burgerschap, sociale integratie en seksuele diversiteit?

Socialisatie is een van de hoofdfuncties van het onderwijs: leerlingen voorbereiden en toerusten op hun deelname aan de maatschappij. Sinds 2006 zijn scholen wettelijk verplicht aandacht te besteden aan burgerschap.

De overheid geeft niet in detail aan wat hier precies mee bedoeld wordt. Het is de bedoeling dat scholen zelf invulling geven aan burgerschapsvorming. De Inspectie van het Onderwijs houdt toezicht op het naleven van de wet actief burgerschap, sociale integratie en seksuele diversiteit.

Burgerschapsvorming brengt jonge burgers de houding, vaardigheden en (basis) kennis bij die nodig zijn om een actieve rol te kunnen spelen in de eigen leefomgeving en in de samenleving.

Kinderen maken kennis met begrippen als democratie, grond- en mensenrechten, duurzame ontwikkeling, conflicthantering, sociale verantwoordelijkheid, gelijkwaardigheid en het omgaan met maatschappelijke diversiteit. Die kennis wordt ook geleerd door te oefenen in de praktijk.

Democratisch burgerschap geeft recht op een afwijkende mening. Democratie vraagt om kritische en innovatieve denkers met een gezonde dosis wantrouwen.

De ontwikkeling van actief burgerschap, sociale integratie en seksuele diversiteit is een opdracht voor de hele school die er schoolbreed hetzelfde moet uitzien. Sterrenschool Zevenaar heeft de kerndoelen die vallen onder actief burgerschap, sociale integratie en seksuele diversiteit uitgewerkt.

Zoals beschreven in ons schoolplan biedt Sterrenschool Zevenaar Kanjertraining aan, hetgeen uitgaat van dezelfde uitgangspunten als omschreven in de kerndoelen voor Burgerschap.

Sociale competentie waarbij kinderen leren zorg dragen voor de lichamelijke en psychische gezondheid van henzelf en anderen

Wij vinden het belangrijk dat kinderen zich evenwichtig ontwikkelen, dat ze zichzelf leren kennen (lichaam en geest) en voor zichzelf kunnen zorgen.

Daarnaast vinden we het belangrijk dat kinderen leren samenleven, samenspelen en samenwerken. Om te kunnen samenleven, samenspelen en samenwerken moeten kinderen zichzelf kennen en moeten ze leren op een adequate manier met anderen, met verschillen en met conflictsituaties om te gaan.

Dit is zichtbaar in de praktijk door:

- Taken waarbij ze zelf de unit en de omgeving mee schoon houden met aandacht voor het scheiden van afval en aandacht voor hygiëne
- Koken bij het kookeiland en bijbehorende hygiëne
- Aandacht voor meegebrachte etenswaren
- Wekelijkse broodmaaltijd en kookactiviteiten
- Promoten gezonde traktaties
- School doet mee aan JOGG (jongeren op gezond gewicht) met naast het landelijke fruitproject de aanvulling door de gemeente, watertaps in de school, activiteiten

- ter bevordering van gezond gedrag
- heterogene groepen, positie in de groep, uitgaan van verschillen, wederzijdse afhankelijkheid, gezamenlijke verantwoordelijkheid voor elkaars welbevinden
- gesprekken over waarden en normen en de schoolregels
- activiteiten om elkaar te leren kennen en waarderen (Kanjertaining, samenwerkingsopdrachten, drama, spel)
- Kanjertaining is standaard opgenomen in het lesrooster; positie in de groep, uitgaan van verschillen, wederzijdse afhankelijkheid, gezamenlijke verantwoordelijkheid voor elkaars welbevinden
- gesprekken over waarden en normen en de schoolregels; opgesteld door leerlingen samen met de groepsleerkracht. Groepscontracten . Hier houden we ons aan. Ook onderdeel van de klassenmap.
- activiteiten om elkaar te leren kennen en waarderen (Kanjertaining, samenwerkingsopdrachten, drama, spel)
- activiteiten om gevoelens te leren uitdrukken (Kanjertaining, drama, spel)
- in conflicten kinderen bewust maken van hun rol, verantwoordelijkheid geven bij het zoeken naar oplossingen
- systematische ontwikkeling sociale vaardigheden met Kanjertaining
- leerkracht geeft kinderen 's morgens en 's middags een hand ter verwelkoming en om te peilen hoe het kind zich voelt
- gesprekken over andere culturen en godsdiensten, thema's vanuit kosmisch onderwijs (wereldoriëntatie)
- aanwezigheid andere cultuur in de klas aangrijpen voor gesprek (Marokko, Islam)
- ruimte voor gastlessen, gesprekken en discussie over: (conflict) situaties, mediawijsheid, gevoelens, ervaringen, angsten, gedachten, situaties in de wereld (vluchtelingen, global warming)

Sociale competentie waarbij kinderen leren zich redzaam te gedragen in sociaal opzicht

Uiteindelijk doel van al het opvoeden is dat kinderen zelfstandige volwassenen worden. Daar waar kinderen iets zelf kunnen, moeten we hen die gelegenheid geven. Wij geven de kinderen de ruimte om problemen zelf op te lossen, reiken kennis, ruimte en tijd aan als dat nodig is, interveniëren als het gewenst wordt, maar laten kinderen vooral zelf ervaren wat ze kunnen.

Dit is zichtbaar in de praktijk door:

- Kinderen krijgen de verantwoordelijkheid die zij aankunnen om te leren zichzelf te ontwikkelen. We stimuleren hiermee eigenaarschap. De leerkracht is hierin begeleider.
- De kanjerafspraken zijn bekend en vormen het uitgangspunt voor wederzijds respect.
- Keuzekaartjes, weektaken en de stermap bieden kinderen kansen voor het zelfstandig werken. Hulp wordt gegeven mbv de dobbelsteen voor het zelfstandig werken
- Hulpkaarten voor kinderen die dit nodig hebben (Meichenbaum of ander)
- Lessen onder begeleiding van de mediacoach over mediawijsheid gedurende het schooljaar (met media-paspoort, week van de media en ukkenweek)

Sociale competentie waarbij kinderen leren hoofdzaken van de Nederlandse en Europese staatsinrichting en de rol van de burger, leerlingen leren zich gedragen vanuit respect voor algemeen aanvaarde waarden en normen en leerlingen leren met zorg om te gaan met het milieu

We vinden het belangrijk dat kinderen enig begrip hebben van het kiessysteem en de staatsinrichting. We willen kinderen leren dat je, altijd een keuze hebt en als je de juiste route kiest, iets in te brengen hebt op alle niveaus.

We zijn ervan overtuigd dat groepen mensen kunnen samenleven als er afspraken zijn, daarom zijn die er in de unit/school ook. We willen kinderen leren dat de normen en waarden van de school, de leerkrachten, kinderen en ouders belangrijk en nodig zijn. In een conflictsituatie gaat het vaak over het overschrijden van waarden en/of normen. We leren ze dat hun eigen gedachten of wensen soms ondergeschikt gemaakt moeten worden aan de groepsnorm.

De kinderen leven in een tijd waarin duidelijk geworden is dat de wereld verandert onder andere door opwarming. Het is in onze ogen van groot belang dat kinderen kennis krijgen van de oorzaken en dat hun houding er eentje wordt die helpt om de opwarming en uitputting van bronnen en consumptiegedrag tegen te gaan.

Dit is zichtbaar in de praktijk door:

- WO thema's
- Gastlessen en/of projecten over Amnesty International, staatsinrichting en burgerschap, bezoek burgemeester, lespakket Prinsjesdag, Tweede wereldoorlog, Anne Frank-krant
- Informatieboeken in leesster
- Schoolprojectweek
- Zorg voor de eigen unit en schoolomgeving
- Dieren in de klas om te verzorgen, projecten van het NME
- Gescheiden afval
- Schooltv en internet
- Website/spreekbeurt, boekbespreking en werkstukken
- Respect voor algemeen aanvaarde waarden en normen: de 5 kanjerafspraken
- Gesprekken over zaken in de klas, op school, in de wereld

Sociale competentie waarbij leerlingen leren hoofdzaken over geestelijke stromingen die in de Nederlandse multiculturele samenleving een belangrijke rol spelen en ze leren respectvol om te gaan met verschillen in opvattingen van mensen.

Wij zijn ervan overtuigd dat kennis leidt tot begrip. Als kinderen kennis hebben over anderen, over andere overtuigingen, andere geestelijke stromingen dan die van henzelf, dan ontstaat er ruimte voor andere meningen.

We vinden het belangrijk dat kinderen leren relativeren, dat ze leren dat er nuances zijn, dat wie voor de één een boef is, voor de ander een held is. Dat Goed en Kwaad relatieve begrippen zijn. Dat fanatisme en extremisme voor welk onderwerp dan ook, vaak meer kwaad dan goed doen.

Dit is zichtbaar in de praktijk door:

- Uitgangspunt is: ieder kind is uniek en heeft talenten en een onderwijsbehoefte. Er zijn algemene regels, maar daar wijken we van af als dat moet (op basis van talenten en onderwijsbehoeften)
- kinderen hebben weektaak/stermap die waar mogelijk gelijk is, maar mogelijk gepersonaliseerd is

- Unitgesprekken
- Thema's zoals afscheid, dood, tradities in andere culturen/geloven, Charlie Hebdo, vluchtelingen middels gastlessen, websites spreekbeurten, boekbesprekingen en werkstukken
- Leren nuanceren door zaken bespreekbaar te maken nav actualiteitenkring
- Werken vanuit de TA basis "ik ben ok, jij bent ok"
- We nodigen de kinderen uit om niet te mopperen, maar te opperen.

De Kanjertraining

Elke week staat de Kanjertraining op ons programma. Maar nog belangrijker is het dat de Kanjertraining terugkomt in vele dagelijkse situaties. Al vanaf unit 1 oefenen de kinderen zo met het respectvol omgaan met elkaar. We leren de kinderen om te accepteren dat iedereen anders is en mag zijn. In de omgang tussen kinderen maar ook tussen kinderen en volwassenen spreken we elkaar hierop aan. Wij verwachten dat ook u als ouder met respect omgaat met uw eigen en andermans kind. Deze verwachting is besproken tijdens de intake voor de definitieve start op school.

In de Kanjertraining wordt gebruik gemaakt van vier typetjes die elk op hun eigen manier reageren:

- Aapedrag (rode pet): (rode pet): grapjurk, uitslover, aansteller, meeloper en malloot. De aap denkt niet goed na over zichzelf, maar ook niet goed na over een ander
- Konijngedrag (gele pet): te bang, vermijdend, faalangstig en stil. Het konijn denkt niet goed na over zichzelf, maar wel goed na over een ander
- Tijgergedrag (witte pet): zichzelf, normaal, te vertrouwen en aanspreekbaar op gedrag. De tijger denkt goed na over zichzelf en goed na over een ander
- Pestvogelgedrag (zwarte pet): Uitdager, bazig, hork en pester. De pestvogel denkt goed na over zichzelf, maar niet goed na over een ander.

Tijdens de Kanjertraining en binnen ons pedagogisch klimaat staan 5 afspraken centraal:

- we vertrouwen elkaar
- we helpen elkaar
- we werken samen
- we hebben plezier
- iedereen doet mee

Deze afspraken staan afgebeeld op posters die overal in de school zijn terug te vinden.

Thema's in de Kanjertraining die aansluiten op diversiteit zijn voor groep 1 t/m 8

- De leerlingen te leren zichzelf te presenteren, zich voor te stellen
- Vriendschappen leren onderhouden en behouden
- Het leren omgaan met emoties, die van jezelf en een ander
- Het leren kiezen en daarvoor verantwoording dragen
- Ja en nee kunnen zeggen en opkomen voor jezelf
- Je mening vertellen (maar niet altijd)
- Het aanleren van respect voor het anders zijn
- Leren vragen stellen/belangstelling tonen, proberen een ander te begrijpen
- Leren antwoord te geven/vertellen, laat je begrijpen door een ander
- Leren vertrouwen te hebben in de toekomst, in elkaar en geloven in eigen kunnen
- Leren stoppen met treiteren
- Leren uit slachtofferrollen te stappen en het heft in eigen hand te nemen.

Groep 8 specifiek aandacht voor seksuele diversiteit bij Max en seksualiteit

- Wat doen we wel en wat doen we niet?
- Voor welke vriendschap moet je kiezen?
- Verliefd worden op iemand van hetzelfde geslacht
- Ervoor uit durven komen dat je anders bent
- Project lentekriebels en LHTB

Materialen:

- De Knieboeken voor groep 1 t/m 5
- De Werkboeken van groep 6 t/m 8
- Max en seksualiteit
- Digilessen

Les- en Spelsuggesties:

Tal van oefeningen en opdrachten die ervoor zorgen dat de sfeer in de klas luchtig blijft.

- Kanjermessagelessen
- Kanjerkringen
- Durf te kiezen
- Normen en waarden
- Vertrouwensoefeningen die zich richten op samenwerken, de ontwikkeling van onderling vertrouwen/gevoelens van competentie en de ontwikkeling van de motoriek
- Boek: 99 Kanjerspelletjes met een aantal opdrachten die de Kanjerwaarden versterken zoals de ontwikkeling van het onderling vertrouwen, het kunnen samenwerken en het nemen van verantwoordelijkheid

Pesten en gepest worden is een onderwerp die verweven zit in onze kanjerlessen. Het voorkomen, bespreken en handelen naar aanleiding hiervan is een onderdeel van ons pedagogisch klimaat. Indien nodig stellen wij in samenspraak met ouders een contract op met een leerling. Hierin staat beschreven wat het probleem is, welke oplossing er is, wat er van het kind wordt verwacht en wanneer het contract wordt geëvalueerd of afgesloten.

3 domeinen

Bij burgerschapsvorming staan drie domeinen centraal; democratie, participatie en identiteit. Bij alle drie de domeinen moet aandacht zijn voor de ontwikkeling van houding, vaardigheden en kennis.

Overzichtsdokument			
	Democratie	Participatie	Identiteit
H O U D	De oplossingsgerichte burger wil: - oplossingsgericht omgaan met tegengestelde belangen en opvattingen; - bewust omgaan met verhouding tussen	De actieve burger wil: - bijdragen aan de kwaliteit van de sociaal- menselijke omgeving en de fysiek- ruimtelijke omgeving (leefbaarheid).	De verantwoordelijke burger wil: - respect tonen en zich (mede)verantwoordelijk voelen voor: - de eigen ontplooiing; - de ontplooiing van anderen;

I N G E N	individuele en algemene Belangen.		- de kwaliteit van de Nederlandse samenleving. - kritisch reflecteren op de eigen opvattingen en gedragingen in relatie tot algemeen aanvaarde waarden en normen.
	Sterrenschool: • Feesten (sint, kerst, afscheid schoolverlaters, juf- en meesterpicknick) • Schoolbrede thema's WO • Debatteren met tegengestelde meningen • Bespreken van schoolregels / afspraken / aanpassingen met afgevaardigden van de bovenbouw , voorloper van een leerlingenraad. • Conflicthantering met Kanjertraining	Sterrenschool: • Gesprekken over polarisatie en integratie asielzoekers • Gastlessen ouders en/of externe organisaties • Inrichting speelplein	Sterrenschool: • Eigenaarschap geven aan kinderen • ambitiegesprekken vanaf groep 5 • Samenwerken stimuleren, gezamenlijke verantwoordelijkheid • gesprekken over gevoelens, gedachten, dingen in de maatschappij als: - mediawijsheid - ongelijkheid - onrechtvaardigheid - discriminatie

Overzichtsdocument			
	Democratie	Participatie	Identiteit
V A A R D I G H	De zich informerende burger wil - informatievaardigheden toepassen - Standpunten uiten, verantwoorden, uitwisselen en bijstellen, in discussie, debat en dialoog gaan - kritisch omgaan met bronnen Sterrenschool: • Opdrachten uit studievaardigheden, BL, spelling en Engels	De sociaal communicatieve burger kan - Sociaal en communicatieve vaardigheden toepassen - een verbetering in de omgeving organiseren en initiëren - regels en afspraken maken en uitvoeren Sterrenschool: • Elkaar aanspreken op de omgang met het materiaal	De zich inlevende burger kan - rolnemingsvaardigheden toepassen in een samenleving die zich kenmerkt door diversiteit - samenwerken met anderen ongeacht achtergrond/cultuur Sterrenschool: • Samenwerkings opdrachten Oefeningen van de Kanjertraining met hier binnen diverse rollen

E D E N	• Websites, projecten, werkstukken, spreekbeurten • Mediawijsheid	• Klassenmanagement en inspraak van de kinderen • Samen verantwoordelijkheid dragen en uitvoeren • Handelen naar de 3 stappen vd kanjertraining • Elkaar helpen	aannemen (leider, observant)
----------------------------	--	--	------------------------------

Overzichtsdocument			
	Democratie	Participatie	Identiteit
K E N N I S	De democratische geletterde burger heeft inzicht in - de basisprincipes van de democratische rechtsstaat - de rechten en plichten van elke burger De staatsinrichting van Nederland en Europa Sterrenschool: • Oefenen leiderschapstijlen en bespreken hoe het voelt, wat werkt en waarom • Onderdelen binnen WO thema's van geschiedenis	De sociaal geletterde burger heeft inzicht in - mogelijkheden van participatie in de Nederlandse samenleving Sterrenschool: • Cultureel erfgoed met excursies, voorstellingen en workshops	De cultureel geletterde burger heeft inzicht in - kennis van Nederland als multiculturele samenleving Sterrenschool: • Bespreken actuele situaties

Doorgaande leerlijnen burgerschap SLO

Domein Democratie

	Leerinhouden			Ervaringen	
	Kennis en inzicht	Vaardigheden	Houdingen	Binnenschools	Buitenschools
Gr 3-6	- monarchie, dictatuur, democratie - gemeentebestuur en landsbestuur - omgaan met regels en afspraken	- en in groep oplossingen vinden bij conflicten; problemen - eigen standpunt bepalen en bijstellen - omgaan met kritiek - meedoen aan gesprekken in de groep - afspraken nakomen die in de groep gemaakt zijn	- gelijke behandeling jongens en meisjes - vreedzaamheid - anderen de gelegenheid geven zich te uiten - neerleggen bij meerderheids besluit in groep - luisteren; - afspraken nakomen	- deelname in groepjes samenwerken, - in gesprek oplossingen aandragen voor problemen - in gesprek besluiten nemen t.a.v. klassenaangelegenheden (thema's, festiviteiten, acties) - meisjes jongens krijgen dezelfde kansen en taken	- rolverdeling in teamsport - hiërarchie in vriendenclub, scouting - inspraak in gezinszaken thuis - jeugdjournaal - kinderkrant
Gr 6- 8	- Ontstaansgeschiedenis NL als Republiek - Europese gemeenschap, VN - Wetten - Politieke partijen - Machtsmisbruik, onderdrukking, recht en onrecht - Rechtspraak kinderrechten	- kritische vragen kunnen stellen bij maatschappelijke ontwikkelingen - informatie beoordelen - eigen standpunt kunnen toelichten en verdedigen in discussie - voor- en nadelen democratie, republiek en monarchie beargumenteren	- gelijkwaardige behandeling etnische groepen - solidariteit - vertrouwen in instituties en instellingen - kritische houding t.a.v. maatschappelijke kwesties	- leerlingenraad - Mediation - Vier vrijheid (4/5 mei) - kinderparlement	- lezen (jeugd)krant - adoptie (oorlogs-) monumenten - bezoek oorlogsmonument, voormalig concentratiekamp - bezoek lokale democratie/2^e kamer bespreken maatschappelijke kwesties thuis

Domein Participatie

	Leerinhouden			Ervaringen	
	Kennis en inzicht	Vaardigheden	Houdingen	Binnenschools	Buitenschools
Gr 3-6	- rechten van het kind samenleving: provincie, wijk, Europa - samenleving stad, land	- invloed uitoefenen op besluitvorming in eigen groep - spreeken en luisteren	- verantwoorde lijkheid voor groep/school - creativiteit - assertiviteit - bereidheid bijdrage te leveren aan kwaliteit omgeving (sociaal en fysiek) - betrokkenheid (bij de groep)	- schoolkrant, in groepjes samenwerken, leerlingenraad - in gesprek oplossingen aandragen voor problemen - in gesprek besluiten nemen t.a.v. leerlingenraad(thema's, festiviteiten, acties) - meisjes jongens krijgen dezelfde kansen en taken - anti pestaanpak	- rolverdeling in teamsport - hiërarchie in vriendenclub, scouting - inspraak in gezinszaken thuis - jeugdjournaal - kinderkrant

Gr 6- 8	· rollen in vergaderingen: voorzitter, secretaris, penningmeester · samenleving regio, werelddelen · ongelijkheid en discriminatie	· initiëren/ organiseren van school/groeps activiteit · invloed uitoefenen op besluitvorming met leerlingen uit meerdere groepen · eigen opvatting omzetten in activiteit	· verantwoordelijk buitenschools (buurt, milieu, stad) · betrokkenheid bij school	· leerlingenraad · Deelname aan schoolkrant/website · Initiatief nemen tot of organiseren van actie ter ondersteuning van een goed doel · Aspect van leefbaarheid van de school aan de orde stellen · Acties ter verbetering van de buurt/school · Hulpmentor voor ll uit lagere groep · Militaire veteraan in de klas	· Verenigingsleven · Meedoen aan incidentele acties in de buurt · Lidmaatschap ideële organisatie

Domein identiteit

	Leerinhouden			Ervaringen	
	Kennis en inzicht	Vaardigheden	Houdingen	Binnenschools	Buitenschools
Gr 3-6	· mensen hebben overeenkomsten en verschillen · mensen hebben elkaar nodig · wel of niet geloven, god, kerk, moskee	· onderscheiden van ik en de ander (uniciteit) · uiten van gevoelens, wensen en opvattingen	· gelijkwaardigheid · zelfkennis · zelfwaardering · anderen willen betrekken · respectvol omgaan met anderen · empathie · anderen willen helpen	· gestructureerde groepsoopdrachten met verschillende kinderen · bezoek gebedshuizen · feesten met religieuze achtergrond vieren · bezoeken van bijzondere plekken in de stad/regio · vieren koningsdag · leren over eigen woonomgeving, bijv straatnamen herkennen · saamhorigheid in de klas ervaren · samen spelen en samenwerken met verschillende kinderen · bezoeken buitenschoolse instantie (bejaardentehuis, politiebureau)	· vrienden in de buurt bewust kiezen · deelname aan identiteitsgebonden sociale structuren · kennis maken met geloofsovertuiging bij vriendjes thuis · identificeren met voorbeeldfiguur
Gr 6- 8	· godsdienstvrijheid · vrede van Munster · hindoeïsme, humanisme · multiculturele samenleving · symboliek en	· herkennen symboliek in kunstuitingen · stereotypen herkennen · omgaan met vrijheden en	· waarderen van verschillen	· klassenproject over geestelijke stromingen · bijwonen religieus ritueel · adopteren van monument	· lezen (jeugd)krant · adoptie (oorlogs-) monumenten · bezoek oorlogsmonument, voormalig concentratiekamp

	rituelen · etnische groepen in de samenleving · voordeel · jongerencultuur	beperkingen · zelf onderscheid maken tussen goed en slecht en dit vergelijken met wat gangbaar is in de samenleving · herkennen van discriminatie · omgaan met uitsluiting		· viering 4/5 mei · volgen troonrede	· bezoek lokale democratie/2 ^e kamer - bespreken maatschappelijke kwesties thuis
--	---	---	--	---	--